

Thomas von Vegesack

Den stalinistiska kampanjen mot franske författaren André Gide

Följande är ett utdrag ur Thomas von Vegesacks bok *Tankens arisistokrater eller pennans betjänter* (1986). Det handlar främst om den franska författaren (och nobelpristagaren) André Gides resa till Sovjetunionen 1936 och de följder som resan fick när det visade sig att han såg mycket kritiskt på det som han upplevt under resan och även redovisade sin kritik i bl a boken [Resa i Sovjet](#).

Se även:

[G. P. U.-metoder](#) (Gide polemiserar mot ryska författaren Ilja Ehrenburg om Spanien)

Janine Robrieux: [André Gide, Trotskij och Sovjetunionen](#) (om Gides relationer till stalinismen och den antistalinistiska vänstern)

"Muera la Intelligencia"

Den 12 oktober 1936 anordnade de fascistiska generalerna en fest till den spanska rasens ära i den stora salen i universitetet i Salamanca. Huvudtalare var general Millán Astray, berömd för det stridsrop som han lät sina trupper uppstamma: "Leve döden". Astray talade med förakt om republikanerna som inte kunde göra anspråk på att tillhöra den spanska nationen. "Katalonien och de baskiska provinserna utgör två cancersvulster på nationens kropp." Då reste sig universitetets rektor, Miguel de Unamuno. Han hade hittills sökt dölja sina sympatier i inbördeskriget, men nu ansåg han tidpunkten lämplig att bekänna färg. Hans tal formade sig till en förkrossande dom över den fascistiska ideologin. Salen kom i uppror och general Astray skrek från sin plats: "Muera la Intelligencia" — död åt intelligention.

Episoden i Salamanca har ett symbolvärde. De spanska fascisterna såg de intellektuella som sina fiender och dessa antog utmaningen. Aldrig har ett krig angått de intellektuella som det spanska inbördeskriget. De enda relevanta parallellerna är det polska frihetskriget 1848 och Vietnamkriget i våra dagar. När en tidning 1937 frågade ett antal brittiska författare om deras sympatier i Spanien uttalade sig 127 för republiken och 17 intog en neutral attityd. Endast fem stödde Franco.¹

En liknande undersökning gjordes i USA av The League of American Writers i samband med den andra amerikanska författarkongressen 1937. Inte mindre än 1 000 författare tillfrågades om sina sympatier. 418 svarade. Av dem var det bara en som uttalade sympatier för Franco-sidan. Undantaget var en populär historieberättare, Gertrude Atherton, som ansåg att i valet mellan kommunism och fascism var den senare ideologin att föredra. Sju av de tillfrågade vägrade att ta ställning, men samtliga kända amerikanska författare ställde upp för republiken. I Frankrike var sympatierna betydligt mera blandade. Katolska författare som Claudel, Mauriac och Bernanos stödde åtminstone i krigets början Franco. För många innebar ett ställningstagande mot fascismen samtidigt ett partitagande för kommunismen. Det var också vad Sovjet ville att de intellektuella skulle anse. Andre Gides Rysslandsbok hotade den

¹ Den brittiska enkäten publicerades av *Left Review*. Bland dem som tog ställning för Franco kan nämnas Evelyn Waugh. Eliot och Pound hörde till de neutrala. Eliot har senare förklarat sitt ställningstagande med att han ogillade att författare tog ställning i politiska frågor som de var otillräckligt orienterade om.

Författarnas starka engagemang för den spanska republiken kom att påverka folkopinionen. 1937 gjorde man i USA en opinionsundersökning som visade - att endast 22 procent av den amerikanska allmänheten kände sig solidarisk med den spanska demokratin. Vid en liknande undersökning i slutet på 1938 hade stödet vuxit till 46 procent.

förenklingen. Det förklarar det raseri som utbröt när den publicerades.²

Gide hade varit mycket tveksam inför sin Rysslandsresa. I oktober 1935 anförtrodde han sin förtrogna Maria van Rysselberghe att han tänkte avstå från planen. Han fruktade att hans uttalanden kunde missbrukas och utnyttjas av den kommunistiska propagandan. André Malraux delade hans uppfattning liksom vännen Jef Last, som skulle ha följt med på resan.

Gides beslut att avstå från sin resa väckte bestörtning bland kommunisterna. Man hade haft positiva erfarenheter av franska författares tidigare besök och var angelägen om Gides bidrag till propagandakriget. Ehrenburg sökte upp Gide för att övertala honom att resa. Gide försökte komma undan genom att lova att i telefon läsa upp ett budskap till det ryska folket med anledning av årsdagen av revolutionen. Gide uppträder som en solidarisk ”medresenär”, men han gör det inte med lätt hjärta. När han i januari 1936 ombeds skriva under en protest-skrivelse med anledning av de politiska fångarna i Sovjet säger han nej. ”Det är alltid enkelt att uppträda ädelt så länge det stannar i teorin, men har man regeringsmakten blir situationen en annan. Den avgörande frågan är om Sovjet anser sig tillräckligt starkt för att kunna tillåta sig tolerans.”

Den 5 maj får Gide på nytt besök av Ehrenburg som denna gång åtföljs av Malraux. De lyckas övertala Gide att trots allt genomföra resan. Han får själv bestämma vilka som ska bli hans följeslagare. Två av dem han valde, Pierre Herbart och Jef Last, var partianslutna kommunister.

I början av juni publicerade Victor Serge ett öppet brev till Gide där han gav några exempel på upprörande övergrepp från den sovjetryska regeringens sida. Pierre Herbart var mycket upprörd. ”I sak har Serge rätt”, förklarade han, ”men att offentliggöra sådana uppgifter är ett brott.” ”O, vad jag gärna skulle vilja tala om för Stalin allt jag tänker om detta”, förklarade Gide om man får tro hans förtrogna dagbok.*

Den 16 juni avreste Gide med flyg till Moskva tillsammans med Pierre Herbart. De övriga i resällskapet tog båten till Leningrad.

Ett av motiven med resan var att anordna ett sammanträffande mellan Gide och Gorkij. Den senare hade varit svårt sjuk, men före avresan kom rapporter om att han skulle befinna sig på bättringsvägen. Den 18 juni, dagen efter Gides ankomst, avled han plötsligt. Gide underrättades redan på morgonen, men nyheten offentliggjordes först på kvällen. Gide befann sig då på teatern, där man spelade Gorkijs ”Modern”. Föreställningen avbröts och publiken hyllade författarens minne. Gide gjorde dagen därpå ett uttalande där han uttryckte sina känslor inför Gorkijs död.

Uttalandet gör ett något ansträngt intryck. Det vittnar knappast om något djupare engagemang, men så var också Gide som författare rätt avlägsen Gorkij. Den 19 juni stod Gide tillsammans med Louis Aragon, som också befann sig i Moskva, som hedersvakter framför kistan medan Moskvabefolkningen defilerade förbi. Nästa dag ägde begravningen rum på Röda torget. Gide talade från tribunen. Vid hans sida stod Stalin. Närmare än så kom man inte den ryske diktatorn.

Jag skulle just nu ha varit ordförande vid den konferens för kulturens frihet som pågår i London. Men de oroande nyheterna om Gorkijs hälsa har plötsligt kallat mig till Moskva. Här på Röda torget framför Lenins mausoleum, på vilket så många blickar är riktade, vill jag å mina och de i

² Det fanns en viktig skillnad mellan Mauriacs och Claudels ställningstaganden. Efter bombningen av staden Guernica undertecknade Malraux tillsammans med bl a Duhamel ett manifest som vädjade om försoning i kriget. Claudel däremot förblev nationalistisidan trogen och undertecknade så sent som i december 1937 ett manifest till stöd för Franco.

* Detta viktiga Serge-brev finns i sin helhet på marxistarkivet: [Öppet brev till André Gide – Red](#)

London samlade författarnas vägnar förklara att det är de stora internationella rörelsernas plikt att försvara och skydda kulturen. Kulturens öde är knutet till Sovjetunionens.

Den betydande författaren har i alla tider varit oppositionell. Makthavarna har i honom sett en fiende. Men i dag i Sovjet ställs frågan för första gången i historien på ett nytt sätt. ”Att vara en revolutionär författare betyder inte längre att vara oppositionell. För första gången uttrycker han önskingarna hos ett helt folk.” När Gide senare publicerade talet lade han till en not med följande kommentar: ”Det var på denna punkt jag misstog mig. Det skulle jag snart upptäcka.”

Andre Gide talar vid Gorkijs begravning på Röda torget. På tribunen ses Molotov (delvis skydd) och Stalin. Närmare än så kom aldrig Gide den ryske ledaren.

Under sitt besök i Moskva höll också Gide ett tal till stadens studenter där han hälsade dem som de läsare för vilka hans verk egentligen har skrivits. Också i Leningrad var avsikten att han skulle ha hållit ett tal till ungdomen. Men arrangörerna ogillade innehållet i talet och förmådde honom att avstå. Talet innebar åtminstone i den version som senare publicerats — en klar avvikelse se från de åsikter som han framfört i minnetalet till Gorkij. ”I det ögonblick revolutionen triumferar och etablerar sig är konsten utsatt för en fruktansvärd fara nästan lika stor som den utsätts för under fascismens värsta förtryck. Den konst som underkastar sig en ortodoxi, hur sund den än må vara, är förlorad. Den drunknar i konformismen. Vad den triumferande revolutionen kan och bör erbjuda konstnären är framför allt friheten. Utan den förlorar konsten sin betydelse och sitt värde.”

Gide och hans medresenärer hade fått en speciell bekväm pullmanvagn till sitt förfogande. Var och en av de sex resenärerna hade en egen kupé. Allt var perfekt, maten liksom upppassningen. Men resenärerna tyckte det var synd att de inte fick några chanser att träffa vanligt folk.

I Sevastopol insjuknade en av resenärerna, Eugène Dabit, i scharlakansfeber och avled. Händelsen lade sordin på stämningen. I början av september återkom Gide till Paris. Nyheten om de stora rättegångarna i Moskva fyllde tidningarna. ”Det är lika förfärligt som riksdagsbrandprocessen i Berlin och egentligen är det samma sak. Det ställer förfärande frågor”, anförtrorde Gide sin förtrogna. Uttalandet avslöjar vilken sinnesstämning Gide befann sig i efter hemkomsten.

Gide hade i Moskva naturligtvis inte haft några möjligheter att få informationer om processen som inleddes först den 19 augusti. Men redan under sina första dagar i Moskva kunde han konstatera att någonting var på tok. Dagen efter sin ankomst uppsöktes Gide på hotell Metropole av en av de ryska ledarna, Nikolaj Bucharin. Denne hade inte mer än satt sig ner i den luxuösa salong som hörde till Gides svit förrän en objuden gäst, som presenterade sig som journalist, trängde sig in och lade sig i samtalet. Bucharin reste sig genast och gick. Vid Gorkijs begravning var Bucharin också närvarande. Han tog Gide avsidet och frågade om de kunde ses på hotellet en timme senare. Herbart, som hörde samtalet, sa till Gide att han gissade att Bucharin aldrig skulle komma. Gide kunde inte veta att Bucharin stod under övervakning och att han några månader senare skulle arresteras för att året därpå avrättas. Några månader tidigare hade Bucharin besökt Frankrike och anförtrott Malraux att hans dagar var räknade.³

Efter hemkomsten plågades Gide mycket över den bok som man väntade att han skulle skriva. ”Att på en gång bibehålla en del av min stora beundran för Sovjet och samtidigt säga vad jag verkligen tycker är inte lätt”, sa han till ”la petite dame”.

Gide var inte ensam om att ha fått sina kommunistiska sympatier satta på prov. Också Jef Last var djupt chockerad av vad han sett. Han tog värvning i spanska armén och anförtrodde Gide att det tycktes honom vara enda sättet att bevara sin intellektuella heder.

Trots att Gide beslutat hålla tyst om innehållet i sin bok började ryktet om hans besvikelse att sprida sig. I oktober fick han besök av Ehrenburg som tycktes känna till innehållet i detalj. Han delade helt Gides kritiska uppfattning, förklarade han. Ja han skulle lätt kunna utöka antalet avslöjanden. Naturligtvis skulle han inte ett ögonblick vilja hindra bokens publicering, men å andra sidan just nu när Sovjet gör en enorm ansträngning för att hjälpa Spanien är det ytterst olämpligt att den kommer ut. Ehrenburg tycker att Gide själv borde åka till Spanien och studera situationen med egna ögon.

Några dagar senare anlände ett telegram från Jef Last som bad honom skjuta på utgivningen tills han hunnit hem och framlagt sina argument mot boken. Allt fler hörde av sig, och Gide insåg att en kampanj satts i gång för att hindra bokens publicering. Aragon, som iklätt sig en huvudroll i spelet, förklarade att tidpunkten var den sämsta tänkbara eftersom Madrid stod inför sitt fall.⁴ Han påstod också att han fått ett förtvivlat telefonsamtal från Last som bönföll om att boken skulle stoppas.

Aragon hade tagit initiativet att skicka en grupp kända fransmän till Madrid för att med sin blotta närvaro hindra de massakrer som man fruktade skulle inträffa när fascisterna trängde in i staden. Gide lät sig påverkas och sköt på publiceringen tills hjälpaktionen slutförts. Men trycket på Madrid lättade och *Resa i Sovjet* kom ut. Till Gides stora förvåning tycktes skandalen utebli. Under nästan en hel månad höll kommunistpressen tyst. I december publicerades en deklaration i de franska vänstertidningarna mot den franska noninterventionspolitiken i Spanien, och Gides namn fanns med bland undertecknarna. Vid samma tid nämndes han som en av initiativtagarna till de nya kommunistiska kulturhusen.

Det första angreppet på Gide i det kommunistiska huvudorganet *L'Humanité* bestod av ett citat från en sovjetisk tidning. Det var ju också ryssarna som hade anledning att känna sig hotade av boken, de franska kommunisterna var inte direkt berörda. En av de franska parti-ledarna anförtrodde en av Gides vänner att de medvetet valt att tigras ihjäl boken.

De ryska författarna däremot tvingades göra ett offentligt uttalande där de fördömde bokens innehåll. Endast Pasternak vägrade sätta sitt namn under skrivelsen.

³ Michail Koltzov arresterades 1938 och dog 1942.

⁴ Långt senare, i ett samtal med Stephen Spender, bekände han att han avskytt kommunisterna sedan 1937 men tigit av hänsyn till sin hustru, som var ryska, och hennes familj.

I Frankrike startade kampanjen mot Gide i *L'Humanité* den 18 januari. Ingen mindre än Romain Rolland hade skrivit artikeln. Den var utformad som ett brev till arbetarna vid ett stålverk i Magnitogorsk, för vilka Rolland ansträngde sig att förklara sin kollegas förlöpnig. Rolland undvek medvetet att polemisera mot innehållet i Gides bok, vilket han betecknade som oklart och osakligt. Det var Gides beslut att publicera boken som han i första hand kritiserade. ”Jag vet att vänner varnat honom för den skada han kunde åstadkomma”, skrev Rolland. Men Gide har nonchalerat varningarna och publicerat sin bok ”i stor upplaga och till ett lågt pris”.

Också Paul Nizan angrep Gide i tidskriften *Vendredi* men hans artikel var rätt hovsam i tonen.⁵

Gides bok blev en stor framgång. Över 100 000 exemplar såldes under det första året. Läser man den utan att känna till dess tillkomsthistoria gör den ett egendomligt klivet intryck. Man kan se hur Gides värderingar har ändrats medan boken skrevs. Anslaget är i grunden optimistiskt. ”Jag skulle inte ha publicerat den om jag inte varit helt övertygad om att Sovjet kommer att överbrygga de misstag som regimen begått”, heter det i förordet. Det Gide främst ogillar i Sovjet är konformismen. Att undertrycka opposition i ett samhälle är någonting mycket allvarligt. Det är att inbjuda till terrorism, skriver han på ett ställe. Annars är det det eviga självberömmet, personkulten och okunnigheten om omvärlden som irriterar honom mest under resan.

Gides bok kom att väcka stor internationell uppmärksamhet. Den citerades flitigt också av fascistpressen, och enligt uppgift skulle Francos tidning i Burgos ha tryckt av hela boken. De tyska emigrantförfattarna hörde till de mest upprörda. Brecht skrev en rasande artikel men beslöt att inte publicera den. I England väckte boken skandal. *Left Review* publicerade en nedgörande recension och anordnade en offentlig debatt där boken brännmärktes.⁶

Naturligtvis kom den också att uppmärksammas av den Internationella författarföreningen till kulturens försvar, när den den 4 juli inledde sin andra kongress i Valencia.⁷ Denna gång hade betydligt färre av de internationellt ryktbara författarna infunnit sig. Det berodde delvis på svårigheterna att ta sig till Spanien under kriget. Många författare kände också en motiverad rädsla inför tanken att utsätta sig för riskerna. Några, som Brecht, valde därför att infinna sig först till kongressens avslutning i Paris den 17 juli.

Stephen Spender som representerade England vid kongressen berättar i sin självbiografi att det brittiska utrikesdepartementet vägrade hjälpa honom men att André Malraux försåg honom med falska papper så att han kunde ta sig över den fransk-spanska gränsen. ”Överallt gavs banketter för oss, överallt mottogs vi med samma entusiasm och generositet av människor som tycktes ha en rörande tro på att närvaron av 'les intellectuels' skulle stärka deras motståndskraft”, skriver Spender.

⁵ Gides medresenär Jef Last skrev ett brev till Gide sedan han läst boken. Även om han delade mycket av Gides kritik mot den kommunistiska partibyråkratin ogillade han många formuleringar. Vad kampanjen mot Gide beträffar var Last orolig för att man skulle försöka knuffa in honom i samma hörn som Trotskij och där hörde inte Gide hemma.

⁶ Också Klaus Mann kände sig tvingad att ta till orda. Det skedde i en lång artikel i *Die Neue Weltbühne* i februari 1937, där hans önskan att göra både Sovjet och Gide rättvisa förledde honom till många ”å ena sidan” och ”å den andra”. För Klaus Mann är det dock självklart att rätten att fritt kritisera måste gå före parti-disciplinen. I ett avsnitt som aldrig kom med i den tryckta versionen av artikeln motiverar han detta utförligt: ”Här står två principer, två moraliska grunduppfattningar mot varandra: nyttighetsprincipen hos dem för vilka politiken är det primära, [...] och sanningsfanatismen hos de rena andliga, för vilka endast det desintresserade, det helt uppriktiga har mening och existensberättigande. Den ena sidan säger: allt vad som tjänar 'saken' är bra, varje trick är berättigat för sakens skull då det överväldigande stora målet helgar medlen. De andras övertygelse är att smutsiga medel är ovärdiga det ädla målet [...] och att man tjänar det mänskliga framåtskridandet, som det i grunden handlar om, bäst genom en absolut uppriktighet.”

⁷ Mötet i London hade varit ett slutet arbetssammanträde, ingen offentlig kongress.

Det officiella syftet med kongressen var att diskutera författarnas ställningstagande till det spanska inbördeskriget, men i själva verket kom den att handla minst lika mycket om Gides bok. ”Betydligt mer sensationell än själva boken var den vrede med vilken den mottogs av kommunisterna”, skriver Spender. ”Gide som bara några veckor tidigare av den kommunistiska pressen hälsats som den störste nu levande författaren [...] blev över en enda natt 'ett fascistiskt odjur', en 'sig själv avslöjande borgare' och värre än så. Författarkongressen splittrades av inställningen till Gide.”

I självbiografin kan man få intryck av att Spender tog avstånd från fördömandet av Gides bok, men i den artikel som han i augusti 1937 publicerade i *New Writing* förklarade han att även om Gide skulle ha rätt i några detaljmärkningar om Sovjetunionen fanns det en större sanning som han brutit mot. Gide borde ha tänkt på vilken effekt boken kunde få.

Spenders inställning till kommunismen var vid denna tid ytterst ambivalent. Samma år gav han ut sin bok *Forward from liberalism*, som innehöll ett klart ställningstagande för den ryska modellen. Men samtidigt slog han vakt om sitt intellektuella oberoende. I en diskussion av Julien Bendas bok om klerkernas förräderi försökte han konstruera en plattform, där den intellektuelle på samma gång kunde bevara sin intellektuella frihet och ta ställning för revolutionen. Målsättningen är gemensam, men de medel som används för att nå dit måste få diskuteras, skriver Spender, och erinrar om att Benda själv ansett det förenligt med sitt oberoende att stödja den franska folkfronten.

Hur svår denna ”tredje ståndpunkt” i praktiken var att upprätthålla visar Spender när han i sin bok ska ta ställning till Moskvarättegångarna. Han tvivlar inte på att de är motiverade och juridiskt korrekta men tycker det är motbjudande att se hur hela den kommunistiska pressen dömde de åtalade redan innan processen slutförts. Detta pressens uppträdande finner han oförenligt med en intellektuell attityd.*

Huvudangreppet mot Gide framfördes av den spanske författaren José Bergamin. I Madrid, dit hela kongressen rest, förklarade han att boken för honom som spanjor hade en oerhörd betydelse. ”Jag kan föreställa mig med vilken glädje den läses av Franco. Boken utgör ett fruktansvärt brott mot den intellektuella solidariteten.”

Enligt referatet i den tyska exiltidskriften *Das Wort* reste sig församlingen och gav genom stormande bifall uttryck för sin kollektiva avsky över Gides handling. Men enigheten var inte total. Gides personliga vänner André Malraux och Jef Last vägrade delta i manifestationen.⁸

Kongressen i Spanien hade framför allt samlat ett imponerande antal latinamerikanska författare. Nicolás Guillén från Kuba och Octavio Paz från Mexico var där liksom Rafael Alberti och Pablo Neruda. Den senare var en av kongressens arrangörer och berättar i sina memoarer att hela kongressen bekostades av den spanska republiken. I memoarerna skriver Neruda ironiskt om sina kollegers bekymmer över trivialiteter mot bakgrunden av kriget. Men hans kritik är endast en blek avbild av den skildring som Spender ger. ”Det var något groteskt över hela denna cirkus av intellektuella som behandlades som prinsar eller ministrar [...] kördes i Rolls-Royce-bilar, firades vid banketter, underhölls med sång och dans, fotograferades och avritades.”⁹

Kongressen hade flyttat till Madrid den 6 juli, samma dag som republikanerna startade sin

* Spender skulle i likhet med André Gide senare helt bryta med den kommunistiska rörelsen. Båda författarna har med bidrag i boken [Vi trodde på kommunismen](#) där ett antal f d kommunistiska författare redogör för sina erfarenheter av och brytning med stalinismen. – Red

⁸ I ett brev till Gide berättar Jef Last hur han lyckats förhindra att en resolution mot Gide antagits av kongressen. I dessa ansträngningar hade André Malraux varit mycket hjälpsam.

⁹ Den officiella inbjudningen till kongressen kom från Union de escritores y artistas proletarios, en spansk avläggare till MORP. Den bildades 1932 och hade i juli 1936 på folkfrontsmaner ombildats till Alianza de Intelectuales Antifascistas.

offensiv för att skära av tillflyktsvägarna för de fascister som belägrade huvudstaden. Mitt under eftermiddagssessionen trängde soldater in i kongressalen och visade upp fascistflaggor som de erövat. ”Varje gång de marscherade nedför mittgången applåderade vi och hyllade dem hänfört”, skriver den norske författaren Nordahl Grieg om händelsen. ”De kämpade utanför Madrid och försvarade kulturen.”

Grieg skriver att han kände sig skamsen. Författarna satt och diskuterade i lugn och ro medan soldaterna offrade livet. ”Dåligt hade de intellektuella gjort sitt arbete när det måste föras vidare av dödströtta arbetare vid kulsprutorna.”

Grieg nämner inte vad författarna diskuterade. Men nog borde det faktum att de intellektuella ägnade sin tid åt att demonstrera sin oenighet om Gides bok i stället för att visa sin enighet i kampen för demokratin ha gett anledning till skamkänslor. Diskussionen avbröts dock av att bombardemanget drabbade kongresslokalens omedelbara närhet. Mötet upplöstes i panik. Nästa morgon meddelade André Chamson, som fungerade som den franska delegationens sekreterare, att han och Julien Benda genast måste lämna Madrid. ”För om någon av dem råkade bli dödad hade Frankrike inget annat val än att förklara Franco krig, och detta kunde leda till ett världskrig.”

Benda höll liksom i Paris 1935 ett av kongressens viktigaste anföranden, där han uttryckligen tog avstånd från den skepsis han demonstrerat vid Pariskongressen. Många har menat, sa han, att engagemanget för Spanien utgjorde ett brott mot de principer som han uttryckt i sin bok om klerkernas förräderi. Detta är ett missförstånd, som beror på att man likställer politik med försvaret av de högsta moraliska värdena. ”Att inse att isoleringen från det politiska livet inte är en dygd från författarens sida utan ett handikapp som påtvingats honom av ett system som fruktar intellektets insyn i sina skumma affärer utgör det första steget i en process vilken förmått många författare att samarbeta med syfte att förverkliga ett försvarssystem över hela världen.”

Kongressen avslutades i Paris där man antog ett manifest, i vilket betonades att kulturens huvudfiende var fascismen och att den spanska republiken med Sovjets hjälp försvarade demokratin.